EZİLENLER
(müstaz'afûn)

Müstaz'afûn (tekili: müstaz'af) kelime ve kavramını tanımak için Kur'an'da bunun ilkesel tanımını veren istiz'af sözcüğünü ele almak gerekir.

Kur'an-ı Kerim'in en önemli kavramlarından biri olan istiz'af, za'f kökünden gelir ve **9** yerde geçer. Za'f, büyük bilgin Râgıb'ın da belirttiği gibi beden, ruh veya konumda güçsüzlük demektir.

Hz. Peygamber, **Taif** Günü diye anılan o kahırlı günde, Cenabı Hakk'a yakarırken, halk katındaki za'fından yakınmakta ve Allah'tan kendisine yardım etmesini dilemektedir. O duada kullandığı temel sözcük, yukarıda, 'beden, ruh ve konumda güçsüzlük' diye tanımladığımız za'f sözcüğüdür.

İyiye ve güzele çağırdığı Taif halkının ayak takımı tarafından taşlanıp kanlar içinde bırakıldığı o müthiş günde, yakarışına şöyle başlıyor Cenabı Peygamber:

"Allahümme innî eşkû ileyke za'fe kuvveti **ve hevânî ale'n-nas!" (Allahım! İnsanlar nezdindeki za**'fımdan **ve etkisizliğimden sana sığınırım!)**

İstiz'af, Kur'ansal bir terim olarak, güçsüz, zayıf ve küçük görerek ezmek, horlamak ve sömürmek demektir. Bunun karşıtı bir anlam taşıyan kavram, yine Râgıb'ın söylediği gibi **istikbâr** (kendini büyük, erişilmez ve güçlü görmek) kavramıdır. Hemen işaret edelim ki, istiz'afı iyi anlamak için istikbâr kavramını da tanımak gerekir, (bk. burada, Kibir mad.)

Kur'an hayat ve oluşun insanlık sahnesindeki görünümünü, özellikle peygamberlerin temsil ettikleri iman ve ışıkla onların karşısına dikilen inkâr ve karanlığın mücadelesini bir istiz'af-**istikbâr** çatışması olarak göstermektedir. Bu çatışmada Yaratıcı

Kudret'in, istiz'afı temsil edenler yanında yer aldığı da Kur'an'ın açık beyanları arasındadır. A'raf 137. ayete göre, Allah yeryüzünün doğularına ve batılarına istiz'afa maruz kalanları hâkim kılmak ister. Kasas 5. ayet, Yaratıcı Kudret'in, müstaz'afları, oluşta bir motor güç olarak devreye soktuğunu ve oyunu sürekli onlar lehine kullandığını gösteriyor. Bunun anlamı şudur:

Kur'an, oluş diyalektiğinin temeline ezilen-ezen didişmesini yerleştiriyor.

Ancak şunu gözden kaçırmayalım ki, Kur'an bu diyalektiği, örneğin Marksist felsefede olduğu gibi sadece ekonomiyle sınırlamaz. Ezilen-ezen diyalektiği 'üsttekilerle alttakilerin' veya 'egemenlerle egemen olmayanların çekişmesi'dir. Üsttekiler zulüm ve baskılarını çoğunlukla ekonomiyi kullanarak sürdürürler ama bu bazen başka zorbalıkların öne çıkarılmasıyla da olabilir. İnançlara baskı, din adına zulüm, bunların başında gelir. Engizisyon ve onun İslam tarihindeki benzerlerini anımsayalım. Bu korkunç zulümler, dini kendileri gibi anlamayanlara zulmedenlerin din adına sergiledikleri dehşetin serüvenidir. Mesela, İslam tarihinin en büyük mazlum-müstaz'aflanndan biri olan ve zulüm altında çeyrek asır işkenceden sonra katledilen İmamı Âzam, ekonomik olarak toplumun ezilenleri arasında değildi; tam tersine, toplumun en zengin tüccarlarından biriydi.

Onun, iman ve şehitlikte haleflerinden biri olan Hallâc da öyle. Devrin sarayında yıllarca itibar görüp ağırlandığı halde müstaz'aflardan yana tavır koyması yüzünden tarihin en dehşet verici ölüm cezasına çarptırılıp parça parça doğrandı.

Günümüz dünyasında hem de 'demokrasi' adına yönetilen ülkelerdeki faşizan ve nazizan baskıların mazlumlarının büyük çoğunluğu ekonomik açıdan sefil-perişan insanlar olmayabiliyor. Ama dincilik veya dinsizlik adına faşizm uygulayan iktidarlar bu insanlara sırf 'kendilerinden olmadıktan' veya 'kendilerini eleştirdikleri' için akıl almaz baskılar, zulümler uygulamaktalar. Çeşitli tazyik ve kontrol mekanizmalarını kullanarak sevmedikleri insanların hayatını cehenneme çevirmekteler. Yakın örnekleri iki binli yılların başından başlayıp devam eden dinci faşist yönetimlerin egemen olduğu ülkelerde gördük. Temelinde anayasal-demokratik hukuk devleti olan o ülkelerin parlamentolarında çoğunluğu ele geçiren 'dinci iktidarlar', 'Allah ile aldat-

ma' tezgahıyla ABD desteğini birlikte kullanarak sadece muhalif olan sıradan kitleleri değil, maddi açıdan seviyesi yüksek basın ve iş çevrelerini (hatta ülkenin silahlı kuvvetlerini) akıl almaz baskı ve zulümler altında inim inim inletmişlerdir. Bu dinci faşizm, Marksizmin iddia ettiği gibi sadece para gücünü kullanmıyor, tam tersine Marksist felsefenin belki de hiç telaffuz etmediği güçler kullanıyor.

Telaffuzu bile korkunç ama zulüm aracı olarak 'adalet' ve 'yargı mekanizması' bile kullanılabiliyor. Bunun örneklerini de yine ikibinli yıllardan itibaren, ABD emperyalizminin desteğiyle yönetime gelmiş bulunan tek parti iktidarları döneminde yakından gördük.

Demek oluyor ki, ezilenler-ezenler diyalektiğinde ezilen kutup daima sabitken ezen kutup sürekli değişmektedir. Hatta modern dünyada, demokrasi ve parlamento kavram ve kurumları bile birer ezme aracı haline gelebilmektedir.

Muhammed İkbal, belki de ezilen-ezen polaritesinin gelecek zamanlarda kazanacağı alışılmadık çehreyi önceden haber vermek için, yaşadığı günlerin Avrupa parlamentolarını 'iblisler parlamentosu' diye anmıştır.

İnsanlık, demokrasi ve parlamentonun en koyu ceberut aracı yapılabileceğine ilk kez Hitler zulmüyle tanık oldu. Hitler'in 'parlamentoyu zulüm aracı yapma' sisteminin ikinci büyük örneği, bize göre, Türkiye'de 2002 yılından itibaren uygulanan 'dinci faşizm'dir.

Kur'an bize gösteriyor ki, en büyük peygamberler de dahil bütün yaratıcı ruhlar istiz'afa maruz bırakılmaktan yakınmışlardır. (7/75, 150)

İstiz'afa uğratılanlara Kur'an zaîf (çoğulu zuafa) ve müstaz'af demektedir. Müstaz'aflar için savaş vermemek, insanoğlunu Allah karşısında çetin bir sorgulama ile yüz yüze getirecektir. (4/75)

Müstaz'afûn, Kur'an kaynaklı bir tarih terimi olarak, İslam'ın ilk yıllarında putperest Mekkeliler tarafından zulüm ve işkence altında inletilen yoksul ve kimsesiz müslümanlan ifade eder. İslam

tarihi kaynakları, inanmaktan başka suçu olmayan bu çaresiz kişilerin acımasız işkenceler altında ezilmelerini ve nihayet hayatlarını yitirmelerini göz yaşartıcı tablolar halinde vermektedir. (Sayıları ve tavırları için bk. İbn İshak, *Megâzî,* paragraf: 233¬ 245; İbn Hişâm, *Siyer,* 1/317 vd; Öztürk; *Asnsaadet Şehitleri)*

Kur'an, diğer tüm kavramlarda olduğu gibi, müstaz'af kavramının da genel ve zamanüstü mânâsına gidilmesini esas alır. Müstaz'af kavramı, Asrısaadet'teki görünümle sınırlı değildir. İstiz'af, devir ve şartlara göre yeniden belirlenecektir. Bir devrin müstaz'afı kölelik altında inlerken öteki devrinki sahte demokrasinin, kapitalizmin veya komünizmin zulmü altında inler. En büyük müztaz'af kitlelerden biri de, zulümlerini Allah'a ve dine fatura eden Engizisyon papazlarının perişan ettiği kitleydi.

Müstaz'afların fıtrat düzeni içindeki yerlerini ve Son Peygamber ümmeti bünyesindeki mevkilerini Hz. Peygamber kendi dilinden vermiştir:

"Allah bu ümmete zayıflan hürmetine, onların duaları, namazları, samimiyetleri hürmetine yardım eder."

Buradaki 'Ümmet'in tüm insanlık olduğunu unutmayalım. Çünkü söz konusu olan Son Peygamber'dir ve onun ümmeti tüm insanlıktır, (bk. burada, Ümmet mad.)

"Şu bir gerçek ki, siz içinizdeki zayıflar (zuafa) hürmetine nzıklandınlır, yardım görürsünüz." (Nesaî, cihad, 43)

Kur'an, hiçbir din, ırk, renk ve bölge ayrımı yapmadan, müstaz'aflara yardımı insanın onur ve iman borcu olarak görür. Bu yardım için, gerektiğinde savaşa bile girilecektir. (4/75)

Ve müstaz'afları saygı ve sevginin ilk muhatabı yapmak da iman adamının görevidir. Kur'an bu noktada, Hz. Peygamberi müstaz'aflara seçkin ve itibarlı bir mevki vermesi yolunda uyararak insanlığa unutulmaz bir ders vermektedir. En'am 52. ayetle Kehf 28. ayetlerin iniş sebepleri ve muhtevaları bu açıdan çok ibret vericidir. (Bu ayetlerin iniş sebepleriyle ilgili olarak bk. Taberî; *Tefsir,* 7/200 vd., 15/234-238)